

У Ср. Карловцима, 1. септембра године 1908.

СРПСКИ ПЧЕЛАР

ИЛУСТРОВАН ОРГАН „СРПСКЕ ПЧЕЛАРСКЕ ЗАДРУГЕ“

Издази месечно једанпут.

УРЕДНИК

Јован Живановић

Бр. 9.

Чланови оснивачи „Српске пчеларске задруге у Руми“ плаћају једанпут за увек 50 круна, а редовни чланови I. реда 6 круна годишње; добивају једни и други лист бесплатно, а чланарину нећа шаљу: „Управи српске пчеларске задруге у Руми“. Који нису чланови задруге а желе имати лист плаћају 6 Круна претплате.

Година
XII.

СРПСКА ПЧЕЛАРСКА ЗАДРУГА слави 6. септембра п. р. своју десетогодишњицу. Том приликом приређује изложбу пчеларску у Руми, која ће бити огледало њена десетогодишњег рада, зато се и »СРПСКИ ПЧЕЛАР« као њен орган обукао данас у стајаћу хаљину причајући о њену постанку и раду благословеном.

ЧОВЕК И ПЧЕЛА, НЕГДА И САДА.

(Српској пчеларској задрузи, приликом њене десетогодишњице, приказао ЂОРЂЕ КОЛАРОВИЋ.)

Најстарији споменици, у којима има говора о пчели и меду, казују нам, да је мед од искона био човеку мила и пријатна храна и посластица. Но ти исти споменици сведоче, да је човек од увек боље познавао мед, него ону вредну животињицу, која му је мед давала, или боље рећи, од које је мед отимао. Ти споменици нам говоре, да је човек свагда више мислио о томе, како ће што лакше доћи до меда, те здраве и пријатне хране, него како ће упознати вредну пчелу, без које нема меда.

Векови су јурили и прејурили преко главе безбројних људских поколења, која су била и битисала. Човечје усне, које нигда нису сите сласти, сладиле су се слатком муком пчелињом, а ум људски нигда се није потрудио да проучи живот вредне пчеле.

У оно време, док још моћна рука културе није пресушила милијарде богатих извора нектара, онда када су искомске шуме личиле огромним пчелињацима и када су ројеви уместо дупље морали да се задовоље и чељустима мртвога лава, могао је човек без икаква знања о пчели и пчеларству, једино секиром и каблом у руци, кренути се у шуму по мед, па да се за кратко време врати са пуним каблом меда кући.

Искомски човек сигурно није морао хватати пчелу, привезивати јој бело перце, па као без душе трчати за њом, да би нашао дупљу с медом; нити тражити некакву птицу (врста кукавице — *Cuculus indicator*) да му дупљу са ројем покаже, као што се данас још синови некојих народа у Африци муче.

Из древних споменика види се, да су сви народи старога света културни и некултурни знали ценити мед. Верске књиге готово свију народа говоре о меду као особитом дару божјем, о његовој лековитости и т. сл.

Силна људска поколења медом су се хранила, појила, сладила и лечила, па и мртве своје медом од трухлежи бранила, али у познавању пчеле и њена чудесног живота,

нису показала никаква напретка. Мада је мед годдио грлу и древнога Инђијанца, и културнога Мисирца, и појетичног Јелина, и питомога Словенина, и поноситог Римљанина, речју синовима свију народа, ипак видимо да су и најкултурнији стари народи, имали најчудноватије појмове о пчели, њеном постанку, размножавању и животу.

Мишљење старих Мисираца, да пчела постаје и да се леже у телу мртвога бика, примају негледуш као свршену ствар и Јелини осим Аристотела и Римљани. Па за дивно чудо, још и у XVIII. веку многи људи не могу да се отресу тога мишљења.

Како су наши стари, који су, као што нам је познато били велики пчелари, мислили о пчели, није нам познато, али судећи по пчеларским техничким називима, изгледа, да су стари Срби боље схватили живот пчелињи, или као што би Метерлинк рекао, боље разумели „дух кошнице“ него многи њихови савременици.

О животу пчелињем писало се и нагађало свашта, јер људи који су озбиљно проучавали живот пчелињи били су као светле искре у тамној ноћи, појављивали су се да их опет за дуго нестане.

Тек у последњим десетинама XVIII. века, јављају се људи, који се озбиљно труде, да што дубље зароне у дух кошнице. Реомир, Швамердам, свешт. Ширах а особито слепи Хубер († 1830.) проучавају дубље живот пчелињи и износе пред своје савременике основне и врло важне истине о пчели, а тиме постају претече рацијоналног пчеларства. Сам слепи Хубер, који је туђим очима гледао и туђим рукама радио, открио је више истина из пчелињега живота, него многе хиљаде окатих пчелара пре њега.

Од Хубера се озбиљно прионуло изучавању живота пчелињега, а од Ђерзона, Берлепша, Хрушке и Меринга, можемо говорити о правом рацијоналном пчеларењу.

Док пчелар није имао кошницу са покретним саћем док није имао вештачкога саћа и центрифугалну справу, није био човек пчелама оно што је данас, нити су пчела и пчеларство имали за човека вредност, коју данас имају. Радом и трудом учењака и умних пчелара, дана је човеку потпуна власт над пчелама, али власт добра господара над

још бољим поданицима. Док је пчелар старога кова пчеларио на срећу, јер успех у раду му зависио је од стотине непознатих му узрока, којима он својим знањем и вештином није могао доскочити, а берба његова значила је смрт његовим вредним радилицама, данас је рацијонални пчелар добар господар својих радилица. Данас није више смрт пчелиња живот пчелара, него напротив пчелињи живот, живот је и пчеларев.

Захваљујући тековинама на пољу рацијон. пчеларства, које су данас опће добро свију културних народа, данас може човек да рачуна на корист од пчеларења, као што сме да рачуна на хасну, коју ће му донети земља, виноград, воћарство, сточарство и друге привредне гране.

Проучавањем природе и живота пчелињега, човек је данас у стању да влада и да управља својим пчелама онако, како ће од њих користи имати. Данас човек по својој вољи влада пчелом. Може да роји или да не роји. Може да ускори или да задржи ројидбу. Може да натера матицу да умножи друштво, а може да је задржи од претераног ширења легла. Може да изазове или да угуши нагон за ројидбом. Може да стане на пут лежењу трутова. Може да оплемени своје пчеле. Спаја непријатељска друштва из више кошница у једну. Помаже кошници са трутовњачом, лудом матицом и назови матицама. Помаже безматку. Може и у рђавим годинама, да их одржи и сачува од пропасти. Узима мед по неколико пута из кошнице, а пчелама то ништа не шкоди. Долази до меда, а скупоцено саће остаје читаво. Долази до меда а пчелињак се не умањује. Долази до меда, а сва пчела остаје у животу. На сигурно узимљује своје пчеле и без бриге очекује пролеће. Познаје разне пчелиње болести и стаје им на пут. Речју управља судбином кошнице. Да тога није, ко зна шта би данас било од пчеларства, које се особито у нашем народу почело нагло клонити своме паду.

Али ђениј народнога пчеларства и добра срећа тако су хтели, да баш онда када је наше народно пчеларство било на низбрдици, нађе се у српском народу човек, који је свим срцем и целом душом заволео вредну пчелу. Тај многозаслужни човек и неуморни раденик на пољу пчеларства јесте уредник овога листа проф. Јован Живановић.

Што се пчеларство у нашем народу из мртвила подигло и што рационално пчеларство у нас све већма напредује, има се у првом реду захвалити проф. Ј. Живановићу. Он је пчелињом вредноћом и истрајношћу сакупио све што о пчели и пчеларству треба знати, и својим великим искуством попунио и уредио ту бодату ризницу пчеларску. А да би што боље осигурао будућност рационалном пчеларству у нашем народу, више је пута са пријатељима пчеле и пчеларства покушавао да оснује пчеларску задругу.

Истрајни многогодишњи рад проф. Ј. Живановића уродио је благословеним плодом. Ево навршило се је десет година како пријатељи пчеле и пчеларства са проф. Ј. Живановићем и његовим ученицима основаше „српску пчеларску задругу“ у Руми. За тих 10 година „српска пчеларска задруга“ је живом речи и својим листом вредно ширила на све стране у нашем народу знање о пчели и пчеларству. Да је мање нашег познатог немара а више слоге, српска пчеларска задруга, урадила би још много више. Али, када погледамо на стање пчеларства у нас пре 10 година и упоредимо га са данашњим стањем, можемо са успехом бити потпуно задовољни, јер највеће невоље, са којима се је задруга морала борити свладане су. Рационално пчеларство ушло је у наш народ. Народ га све боље познаје и цени, па се зато с дана на дан све више њиме бави.

Што је данас Србин из својега пчеларског грба избрисао запаљени сумпор и заменио га истресалком, — што није више смрт пчела, живот пчеларев, — и што Србин уме данас рационално пчеларити као и други културни народи, заслуга је професора Живановића и наше српске пчеларске задруге. А што се наша пчеларска задруга одржала „крај свих зала“ и што ево већ десет година извршује свој задатак, велика је заслуга нашег задружног тајника г. Марка Шауле. Њему зато нека је хвала! Његовом одушевљењу, умалаштву и истрајности.

Захвалношћу обвезани смо и г. проф. Живановићу, који је мисао о оснивању пчеларске задруге покренуо и нигда је напустио није, и свима српским пчеларима, који су ту мисао, оснивањем српске пчеларске задруге остварили, и г. Шаули, који задругу нашу руководи, даје јој живота и полета.

Захваљујући свима тима трудбеницима, кличем: нека живи, цвета и напредује рацијонално пчеларство у српском народу.

Први часови и први дани мојега пчеларења.

(Од марта мјесеца 1875. до 5. (17.) фебруара 1898. г. кад се основала Српска Пчеларска Задруга у Руми.)

Више пута сам казао, и сад ћу казати, а и опет ћу казати, да ми је један од најмилијих и најрадоснијих часова онај, кад је први пут зузукнула пчела у мојем воћњаку. Пролазили су дани један за другим, а ја сам бивао све задовољнији и задовољнији. Пчела ме је очарала. а наука о њој ме занијела. Дјела Берлепша и Ђерзона, Др. Сиболда и Лајкарта о партеногенези у сласт сам читао. Воља ми се отворила за рад имајући сваки дан за углед апсолутну вредноћу и апсолутну слогу пчелињу. Од овога доба кад сам почео јаче радити, отада почело ме је пратити и задовољство. У раду је спас, у раду је живот, у раду је задовољство. Кад бих провео дан у нераду, био сам незадовољан. А кад бих провео дан у раду, повратило би ми се задовољство и ја бих оживио. Али данас кад ово пишем, почиње ми се перо кречити, а скоро ће ми се и сасвијем раскречити. Године су ту, и још мало па ћу завидјети пчели, што не могу више, да радим. Још мало па ће сав мој рад бити у гледању, како пчеле излијећу и улијећу у кошнице проводећи свој скоро ефемерни живот у непрестаном, неуморном раду. Још мало, па ће сав мој рад бити у сјећању на оно, шта се некад радило. Па ево нешто из тога доба шта се некад радило.

Марта мјесеца (нијесам забиљежио којег) 1875. почео сам пчеларити. Три године дана учио сам, читао сам различна дјела из пчеларства. Особито ме је заносила књига Берлепша о пчели, па онда Др. Лајкарта и Др. Сиболда о партеногенези. Разноврсних кошница накуповао сам, као: Берлепшеву, Датеову, Албертијеву, Етлову, крањску и још друге, с којима сам пчеларио и разноврсне покушаје чинио. Ни-

једна ми се није допадала. Тешко је и дангубно било са њима пчеларити и тек сам се задовољио онда, кад сам у Банату наишао на положену кошницу, коју сам доцније реконструјисао и надјену јој име *американка*. Надјену сам јој име американка за то, што се око ње врло брзо ради. О њој је лијепо мишљење изказао универзитетски професор Др. Шандор Балинт на скупштини пчеларској у Сегедину г. 1900. рекавши „да је Живановићеза кошница најзгоднија да се одомаћи.

У то доба је у мени све већма и већма расла љубав према пчели и то тако, да без ње нијесам могао живјети. Није било дана кад нијесам био на својим пчелињаку, који је удаљен од Карловаца $\frac{3}{4}$ сахата. Помагач ми је био мој ђутуричар Антал Лутров, који ми је пчелу и ослудио, човек разборит, оштра ума, који је знао, док је отворио кошницу, шта јој фали, у каквом је стању и треба ли шта чинити с њом. Био је велики мајстор и да није њега било, не бих ни ја никад био пчелар и Бог зна би ли пчеларство стајало данас код нас као што данас стоји. Нека је мир пчелу његову!

Мене је пчела заносила, ја сам пчелу заволио, а у оно прво доба мојега пчеларења биле су и године добре, родне, те сам имао и материјалне користи од пчела. Ја нијесам знао затајати своја велика уживања у пчели, те сам одмах тражио прилике како ћу и другима пружити та уживања. Знао сам флору наших крајева. Било ми је познато како је издашан у нектару бијели босиљак, особито у Бачкој и Банату, а имао сам у Банату два пријатеља, Стевана Болманца и Пају Телечкога, парохе у Неузини, два страсна пчелара као што сам и ја онда био. Пишем им, да побуне пчеларе у Банату у својој околини, те да се састанемо у Великом Бечкереку и ту оснујемо српску пчеларску задругу. И заиста они позову своје пријатеље и познанике пчеларе на састанак у Велики Бечкерок 10. августа 1878. године. Тога дана и те године држана је прва скупштина српских пчеларр, на којој су били ови пчелари: Стеван Болманац и Паја Телечки, пароси из Неузине, Јован Живановић, професор из Карловаца, Порфирије Глогоњац, учитељ из Дињаша, Павле Димић, парох из Башахида, Мита Мургуловић, парох из

Ечке, Васа Бошковић, парох и Коста Вујковић, учитељ из Ст. Ђурђа, Петар Краљев, трговац из Идвора, Паја Јанковић, парох из Итебеја, Стеван Жупански, учитељ из Меленаца, Урош Гавриловић, вел. бележник из Вршца, Милан Вукојевић из Ст. Махале, в сви ови из Вел. Вечкерека : Јован Кле, парох, Љубомир Поповић, парох, Стеван Савић, адвокат, Теофан Рашковић, правник, Др. Милош Ђорђевић, адвокат, Вељко Ристић, правник, Лаза Стевановић, ковач, Младен Павловић, кабаничар, Паја Поповић, учитељ, Милан Недељковић, учитељ, Јован Анђелић, учитељ, Љуба Марковић, учитељ, Јован Ивковић, медицинар, Жива Крупић, трговац, Јован Вуков, бачвар, Ђира Ђонић, трговац, Александар Адамовић, трговац, Мита Момирски, правник.

Све ове одушевљене пчеларе поздрави Стеван Болнавац као сазивач ове скупштине и каже зашто смо се скупили, да установимо, склопимо, оснујемо Српску пчеларску задругу. За тијем се изабере за предсједника Јован Кле, а за перовођу Јован Анђелић. Јован Живановић, поднесе готове штатуте за задругу, који буду претресени и одређено, да се министарству пошаљу на потврду. По том буде изабран одбор „Српској пчеларској задрузи“, која је тако названа.

Напошљетку смо се у највећем одушевљењу растали очекујући послје жељно потврду штатута. Али у тој жељи могли смо сви поумирати, да нијесмо послје три године дознали, да предсједник Јован Кле никад није ни послао штатута на готврду. Овдје се најбоље види наша већ свуда позната немарност.

Кад сам сазнао да предсједник није никад ни послао штатута министарству на потврду, ја сам писао пароху Телечком као одборнику, да јавно запита предсједника гдје је запело са штатутима. У то вријеме ја сам уређивао „Привреду“ у друштву са Игњатом Бурјаном, у којој сам сам писао чланке из пчеларства. У 5. броју „Привреде“ а новембра мјесеца од године 1881. управи Телечки на предсједника Клеја ово :

Г. Јовану Клеју, пароху Вел.-бечкеречком.

Ове године августа месеца прођоше три године, од када би држана „Прва српска пчеларска скупштина“ у Вел. Беч-

кереку, на којој су углављена и правила за „српску пчеларску задругу“ и уједно изабран одбор са председником, који ће покренути мисао даље руководити и резултат свога делања путем јавности члановима задруге доставити.

Колико је мени познато, овај се одбор никада састао није. А зашто, то нека каже председник и одбор.

А да је трогодишње ћутање немарност, којој равне нигде није, држим, да ми није требе говорити.

С тога, ако смо вољни, да ову лепу замисао и даље — да умно пчеларење и у наш сиромашни народ уведемо, од којег ће он не само материјалне већ и моралне користи имати — слободан сам г. Јована Клеја Пароха вел-бечке-речкога и председника поменутог одбора запитати: шта је изабрани одбор коме сте ви председник досада у погледу тога донесених скупштинских одлука чинио?

Како сам вољан по учињеном одговору вашем донети предлог, шта нам чинити ваља, да се у истииу српска пчеларска задруга и оствари, то вас лепо молим да би преко овог пошт. листа што пре одговорити изволели.

У Срп. Итебеју 18. октобра 1881.

Паја Телечки,
парох и пчелар.

Парох Кле никад није у „Приведи“ одговорио на то, зато сам ја наваливао на пароха Телечкога, да не малакше него да и даље радимо на остварењу „Српске пчеларске задруге“. Молио сам га да напише позив на пчеларе у Банату, јер он је познатији тамо као парох него ја и уједно сам с њиме углавио да буде скупштина у Српском Итебеју. У Српском Итебеју за то, што тамо има парох Паја Јанковић, угледан павиљон за пчеле и што се изодавна са мном договарао преко писама, да тамо држимо пчеларску скупштину, јер у околини Српскога Итебеја има доста пчелара.

Парох Паја Телечки послушао ме је. те је написао позив на пчеларе у 3. броју „Привреде“ марта мјесеца за годину 1882. Тај позив његов гласи овако:

Драга браћо пчелари!

Заборавимо ову нашу трогодишњу немарност пренимо из сна у ком смо се занели спавајући дане заборавом, ски-

Додатак Српском Пчелару бр. 9.

нимо копрену са наших очију па погледајмо наше чиле пчелице како су вредне и радене и како се удружују; пак следујући том примерном животу пчела наших удружимо се и ми једпом и порадино у корист нашу и народа нашег.

С тога браћо пчелари; слободан сам још једном донети предлог да се састанемо и да покушамо да ли смо у стању сјединити се а у истини створити пчеларску дружину.

Место састанку предлажем Срп. Итебеј.

Разлози:

1.) Што је Срп. Итебеј таково српско место, у коме се — с поуздањем смем рећи — највише пчелари.

2.) Што су сва три брата свештеници и један учитељ вредни и неуморни пчелари и има их доста и земљоделаца.

3.) Што су брат Паја Јанковић парох и Светозар Паланачки учитељ већ по методи Ђерзона и павиљон пчелински саградили, који је данас *први* код Србаља и којему надалеко равна нема, — и који би нам пошто смо још сиромашни уједно и као прва изложба послужити могао.

4.) Што сам уверен, да поменута господа имају и воље и доста знања, да се ова замисао збиља покренути а и ако Бог да остварити може,

Похитајмо дакле браћо пчелари још једном на договор братски, пружимо једно другом руку са изјавом, да ћемо непрестано радити на том, да се пчеларство опет код нашега народа одомаћи. Прихватимо мудро пчеларење, које се нарочито код Немаца води и коме је отац неумрли Ђерзон, који је пчеларењу нов правац дао, где човек природу савлађује, — пак ћете се уверити да ће овај труд донети користи и нама и нашем народу кога смо синови.

Браћо свештеници и учитељи! Нарочито на вас управљам овај позив, јер од вас највише зависи, да се ова лепа замисао оствари. Ви сте то исто народу што је матица у кошници. Ваш је живот и позив у сваком погледу згодан животу и позиву матице. Па с тога не оклевајмо, већ у коло братско сви, пак негујмо пчелу, јер она је која нам казује да је у раду живот да је у раду спас.

Ја рекох ево а на браћи пчеларима је, да приме овај позив или не.

Време би састанку било најудесније август, јер онда су празници школски, те могу и учитељи доћи.

У Срп. Итебеју 28. јануара 1882.

Паја Телечки,
парох и пчелар.

На тај позив Телечкога нијесу се пчелари одазвали него тек године, која иде за оном 1883.

Паја Јанковић, парох год. 1883. управи позив на пчеларе на другу пчеларску скупштину у Српски Итебеј и одреди дан 16. август 1883. г. На тој је скупштини било до двије стотине пчелара и љубитеља пчеларства. Ни на једној скупштини, које су се држале доцније, није никад било толико. Такође било је много свештеника и учитеља.

На тој су се скупштини претресали штатути наново. За предсједника буде Паја Јанковић парох изабран. Кад се штатут претресао, буде изабран и одбор, напошљетку држао је предавање из пчеларства Јован Живановић.

Предсједник Паја Јанковић, који је био одушевљен пчелар, послао је одмах статуте министарству на потврду, али нијесу били потврђени стога, што се задруга назвала *списком*, и буду повраћени предсједнику натраг.

Ја сад више нијесам хтио покушавати, да дођемо до задруге, него сам радио у тишини предајући пчеларство у српској православној богословији и одушевљавајући своје ученике богослове за пчеларство надајући се да ће они кад постану пароси осладити пчелу и пчеларство својим парохижанима, те ће онда моћи и задругу пчеларску створити, ако не у Банату, а оно у китњастом Сријему.

И заиста одушевљени ученици моји, богослови са мном заједно скупише се на скупштину пчеларску 5. (17.) феб. 1898. године у Руми и створише „Српску пчеларску задругу“, чији штатути од високе владе буду и потврђени.

Прије него што се „Срп. пчеларска задруга“ основала у Руми, предлагао је парох Јован Милојевић, да се држи скупштина пчеларска у Плашком, а парох Живота С. Миловановић опет да се држи у Земуну, како би могли и пчелари из Србије присуствовати. Јован пак Димитријевић, парох предлагао је Руму и с овијем су се сви пчелари слагали.

Ове су ствари претресане у „Пчели“, која је онда излазила у Биограду. Али коицем године 1885. престане пчела излазити и будући да сад српски пчелари нијесу имали својега органа, то се наравно престане о овој ствари и договарати. Тек кад сам ја почео издавати „Српски пчелар“ у Карловцима почеше моји ученици озбиљније мислити о скупштинама пчеларском и о „Српској пчеларској задрузи“.

Послије двије године излажења „Српскога пчелара“ ухвати мисао о стварању „Српске пчеларске задруге“ дубљега коријена. Моји некадашњи ученици, а сада свештеници уједињени органом „Српским пчеларом“ заузеше се најозбиљније, да установе „Српску пчеларску задругу“ и чврста воља и љубав према напретку својега народа израдише, да данас имамо „Српску пчеларску задругу“. Особито је при овом послу био агилан парох румски Марко Шаула.

Послије двадесетогодишњега лутања и заузимања да се оснује „Српска пчеларска задруга“ ево је сад већ гледамо десет година како лијепо напредује издајући свој орган „Српски пчелар“ на корист својим члановима пчеларима. Ево ! гледамо је како ће да прослави десетогодишњицу својега живота и изнесе на изложби свој десетогодишњи блаословени рад.

Ја о овом десетогодишњем раду не ћу писати. О томе нека пише други ко. Ја ћу овдје само да кажем своју радост, да сам доживио и дочекао лијеп успех из пчеларства, за који се имамо захвалити једино својим вриједним заузимаљивим и агилним ученицима, сада свештеницима. Нека им је хвала !*)

Јован Живановић.

*) Парох Паја Јанковић и архимандрит Паја Телечки (који се доцније покалуђеро) леже данас под земљом. Нијесу дочекали, да уживају плод труда својих, да виде остварену „Српску пчеларску задругу“, која већ десетогодишњицу своју слави. Лака им земља! Стеван Болманец, страстан пчелар, који је такође живо радно на остварању „Српске пчеларске задруге“, покалуђерио се и данас је архимандрит у Србији. Остарио је и радује се нашем пчеларском напретку. Лане је био на пчеларском конгресу у Биограду и саставио је пјесму у похвалу пчели, која је прочитана на конгресу. Нека га Бог поживи још дуго здрава и чила и пјевао још пјесме у похвалу пчели!

„СРПСКА ПЧЕЛАРСКА ЗАДРУГА“.

(Приказао Марко Шаула у почаст г. Јовану Живановићу, професору.)

Ове године навршује се 10 година како је основана „Српска Пчеларска Задруга“. На привредном пољу почело је у то доба живље кретање и код нашега народа, па је оснивање и ове привредне установе радосно поздрављено. Оправдана је та радост, јер до усавршења у свакој и најмањој грани привреде стоји напредак целокупне привреде.

Напредни народи тако и раде. Гледају, да се користе свачим, што им природа у њихову крају пружа. Ко зна колико милијона круна доноси пчеларство у другим земљама, где нема од привреде таких увета за пчеларење као код нас, тај мора жалити, да ми још не поклањамо праву пажњу овој грани економије.

„Српска Пчеларска Задруга“ основана је у ту сврху „да у теорији и пракси шири рационално пчеларство.“ Ко озбиљно води рачуна о привредној страни народнега живота желеће да зна какав је успех ова установа постигла за ових десет година у свом унутарњем развитуку и развитуку пчеларства.

Успех у унутарњем развитуку није онолики, колики би требао и могао бити да је потпуне свести за удружењем. Али кад се узму у обзир све потешкоће, које су на путу стајале, са стањем задруге можемо бити задовољни.

Поред садањега вођења статистике о пчеларству од општинских органа, тешко је одговорити на друго питање, наиме у колико се раширило пчеларство. Тачне податке о пчеларству имали бисмо онда, када би земља имала путнике учитеље за пчеларство, као што има краљевина Угарска. Сваки такав учитељ има свој округ, који мора сваке године обићи и држати не само поуке из пчеларства, него и водити статистику о пчеларству. Тим се постизава бржи успех у ширењу пчеларства, а осим тога има тачан преглед како се шири или опада пчеларство.

Да би се колико толико видело стање пчеларства у нашој земљи, закључила је „Српска Пчеларска Задруга“ 1906. године, да на завршетку десетогодишњега опстанка свога, а то је месеца августа ове године, приреди пчеларску изложбу у Руми.

Можда ће изложбене просторије бити пуне и посетилац имати да ужива, па ипак не ће нам ни изложба дати потпуно верну слику о стању пчеларства код нас. Многи наш пчелар није ни видео изложбе, а к томе многи је почетник па држи, да он нема шта изложити. Многи је на позив и одговорио: „доћи ћу на изложбу, али изложити не могу,

јер сам мали пчелар и јер сам почео пчеларити тек пред неколико година.“

Гледаће се, да се донесе верна слика и објективан суд о изложби у „Српском Пчелару“, а у овом броју и у овим редовним износима ево у главним потезима, како је постала и развила се „Српска Пчеларска Задруга“.

Нека ми г. Живановић по урођеној му скромности не замери што намењујем ове ретке њему. Чиним то за то, што је делом директна делом индиректна његова заслуга за све што се постигло на пољу пчеларства. И „Српска Пчеларска Задруга“ мезимче је његово. Он је покретач за оснивање њено. Он и ако се није због удаљености од Руме није никада примио дужности у управи задруге, давао је савета и упутства, а осим тога принео за њу материјалну жртву, коју му „Српска Пчеларска Задруга“ не може заборавити.

Године 1896. децембра 7. добих писмо од г. Живановића, у коме разлаже потребу и важност удружења српских пчелара, и да би Рума била најподесније место за средиште друштва, па да позovem пчеларе из места и околине на договор ради оснивања српског пчеларскога друштва.

Делио сам мишљење г. Живановића у погледу потребе и важности удружења, али не да буде седиште у Руми. Моје приватне неприлике не допустише ми те године да се позиву одазовем, него тек 5. (17.) фебруара 1898. године. Тада је одржан у Руми први договор за удружење, једнодушно поздрављен предлог за удружење и изабран одбор од 6 лица, да спреми нацрт правила и најдуже до Преображења сазове збор пчелара у Руму.

У четвртак после Ускрса састао се одбор у манастиру Врднику. У одбор су позвани као стручњаци, уредници „Српскога Пчелара“ г.г. Живановић и Маширевић, а од стране правника г. др. Жарко Миладиновић, да се претресе нацрт правила и договори шта да се ради ради остварења удружења и када да се сазове збор пчелара.

Збор је сазван за 13. (25.) август 1908. у Руму. Збор је био неочекивано посећен. Из Баната, Бачке, Барање, Срема, Славоније и Босне било је изасланика, који су заступали пчеларе из свога места. Предложени нацрт правила примљен је са малом променом и изабран одбор, који ће поднети влади штатут на одобрење. За председника изабран је Теодор Богдановић а за потпредседника др. Жар. Миладиновић.

Док кр. земаљска влада није потврдила штатут није се одбор упуштао ни у какав рад, већ је смишљао како ће радити кад добије штатут потврђен.

Бојазни, да не ће влада штатут одобрити, брзо је настало, јер 15. фебруара 1899. добисмо одобрење, а 18. фебруара одржасмо прву седницу. Двојица одборника уплатише

у тој седницу редовну чланарину од 6 круна, председник и потпредседник и 4 одборника сваки по 50 круна као утемељачи. Ово је прва имовина, из које су набављене књиге за благајну, администрацију, печат и штампање правила у 1000 комада. Издан је проглас у свима већим листовима, да су правила одобрена, да је задруга ступила у живот 18. фебруара, те се позива на упис у задругу, а ради бољега успеха изабрано 25 повереника, који ће у свом крају и месту купити чланове и чланарину.

И по прогласу и по повереницима одзив је био слаб. Уписало се само 11 утемељача са 50 круна и 35 редовних члаова са годишњом чланарином од 6 круна. Са тим бројем зар се није морало запети, да ће прва идућа редовна скупштина бити и последња. Да овако друштво може вршити мисију мора имати лист, пчелињак, своју кућу, збирку и књижницу. За све то треба новаца или барем такав одзив код уписивања у задругу, који би пружао изглед, да ће бити успеха.

Састала се у смислу штатута I. редовна скупштина у Руму 16. (29.) августа 1899. којој је поднет извештај шта је управни одбор од 18. фебруара те године до то доба радио и шта постигао. Осим 46 дотле уписаних чланова приступило је на овој скупштини још 28, свега дакле 74 члана у првој години. Важно питање имала је ова скупштина да реши. На збору 13. (25.) августа 1898. на коме је штатут донет за удружење решено је да орган „Српске Пчеларске Задруге“ буде „Српски Пчелар“, кога су издавали г.г. Јован Живановић и Иван Маширевић под заштитом патријарха српског Георгија а уз годишњу претплату од 4 круне. Ово питање решила је скупштина тако, да задруга за свакога свога члана плаћа власницима и уредницима „Српскога Пчелара“ као и претплатници 4 круне. Задрузи је дакле преостајало 2 круне од свакога редовнога члана што је износило 126 круна годишње, осим нешто интереса на чланарину чланова утемељача, која је сума доста смањена набавком књига за благајну, печата и штампање штатута. Неколико пријављених чланова другог реда, који би имали добивати пчеларски календар нису примљени, јер према материјалном стању задруге није се могло ни мислити на издавање календара.

Из разлога што кр. зем. влада већ дуги низ година даје обилну припомоћ пчеларском друштву у Осеку, а пошто је и „Српска Пчеларска Задруга“ узела за задаћу, да листом и популарним предавањима шири пчеларство у народ, закључено је на овој скупштини поднети кр. зем. влади молбу ради редовне припомоћи. Два пута мољена је и петроварадинска имовна општина без успеха.

За неуморни рад на пољу пчеларства изабран је на овој скупштини за почаснога члана г. професор Јован Живановић. Уважавајући предусретљивост патријарха Георгија у свима дотадањим корацима како да задруга ојача и да се пчеларство што боље шири, изабрала је и њега за почаснога члана. То је изазвало трзавице у задрузи, али су отклоњене, што се патријарх није хтео ни примити, почаснога чланства обећавши, да ће и надаље директно и индиректно задругу у њену настојању помагати. Кр. жупанијска област у Виковару препоручила је свима подручним опћинама, да упишу своје школе у нашу задругу. У котару румском уписане су настојањем предстојника г. Богдана Новаковића све школе за редовне чланове.

У годину 1900. ступила је задруга већ сигурнијим ногама и почела радити на подизању пчелињака. Око тога питања потрошено је доста времена и у много седница одборских измењано мисли. Да је пчелињак близу, на видном месту, а које одговара свима прописима и да се уреди по одређеном плану, како се у будуће не мора урађено мењати, требала је велика сума новаца, да се купи земљиште и на њем подиже пчелињак.

Начелник Коломан пл. Јанчо заузео се својим утецајем, те је трговинско заступство дало задрузи башту код кудожских винограда, згодну за пчелињак, али далеко. Ту су годину дана биле кошнице смештене, али због даљине пренете и предане надзору г. Ристера на његов пчелињак.

Пошто српска црквена опћина има више башти поднета је њој молба у овој ствари. Ни ту не бисмо боље среће. Већина баште нема подесан приступ, а башта поред цркве св. Вазнесенске незгодна је због пуцања прангија о већим празницима. Управни одбор прихвати ипак понуду црквене опћине да узме ову башту на 10 година уз годишњу закупнину од 60 круна и повери г. Ристеру и мени да са опћином ствар докочамо, нацрт и трошковник за павиљон за прибор и једном собом за чувара направити дамо и на коначно решење одбору поднесемо.

Кр. земаљска влада отписом од 24. XII. 1899. бр. 89750 одговорила је на молбу ради припомоћи, да нам даје годишњу припомоћ од 200 круна, ако ћемо ширити пчеларство у 6 котарева жупаније сремске. Кад је влада и на поновну молбу одговорила, да остаје при првом решењу, прихваћена је и ова мала припомоћ у нади, да ће се с временом и повисити, а будући да манастири имају свога учитеља пчеларства замољене су управе манастира и учитељ пчеларства, да се народ из околних места обавести о предавањима, те се тима предавањима, предаванима на скупштинама и у оним местима, где има искусан пчелар, који

би могао одржати које предавање преко године, захтеву кр. зем. владе одговарало.

Ове године одржана је II. скупштина и то у Карловцима 17. (30.) августа. Извештај, који овој скупштини поднет о стању задруге за ову годину појачао је наду, да ће задруга напредовати. Број чланова нарастао је на 133 редовних и 24 утемељача. Приход је био већ 1133 К а расход 498·73 круне. На предлог управнога одбора изабран је г. Иван Маширевић за почаснога а г. Ђорђе Коларовић за дописнога члана.

У години 1901. наставио је управни одбор бригу како да подигне пчелињак на сталном месту. Нацрт за повољан у црквеноопћинској башти примљен је и обављена лиценцијација. Саслушавши одбор извештај мој и г. Ристера о пчелињаку и школи у Геделу и предлог шта наша задруга у том погледу треба с временом да има, одустане одбор на предлог дра Јована Шевића од градње павиљона на туђем земљишту и закључи, да купи згодно земљиште, на којем ће се подићи кућа и пчелињак. Као што је покојни Шевић подузетан био и својски обављао, чега се примио, тако је сада својски се заузео, да ово питање добро испане. За најподесније место нађемо башту дра Фишера за цену од 1200 круна. Кад су подмирени власници листа што им је припало за лист од стране чланова задруге није се могла исплатити ни башта. Па ипак је Шевић журио, да се куп баште обави и усред ње подигне кућа, у којој ће бити у приземљу стан за чувара, а горе дворница за држање седница, библијотеке и збирке. Прорачун за кућу био 3600 круна. Др. Шевић, г. Богдан Новаковић, г. Ристер и ја примимо материјалну одговорност на себе дигнувши зајам из штедионице и до скупштине била је кућа већ готова.

Главна скупштина и то III. редовна одржана је у Ст. Павзови 16. (29.) августа 1901. под председништвом г. Богдана Новаковића јер је председник Теодор Богдановић умро 6. (19.) маја 1901. Што је куп баште и градња куће без сазива скупштине већ обављена уз материјалну и моралну одговорност нас четворице скупштина је узела на знање с тим да главне дужности у управи узмемо на себе, те је за председника изабран г. Богдан Новаковић, за потпредседника др. Шевић, за благајника г. Ристер а за тајника ја.

Ове године 13. октобра приредило је пчеларско друштво у Вуковару I. изложбу, на којој задруга није имала са чиме учествовати јер је ето све силе напрегла, да подигне кућу и пчелињак, него је препоручила својим члановима, да на изложби учествују. Изложба је била врло добро приређена и посећена. Сутрадан одржан је први конгрес Српских и Хрватских пчелара. Моралан успех ове изложбе

и конгреса био је леп, јер је кр. зем. влада повисила при-
помоћ „Српској Пчеларској Задрузи“ на 500 круна годишње.
а тако и конгресу и пчеларском друштву у Вуковару.

У години 1902. ограђена је башта, засађена воћем и
украсним грмовима и набављен најнужнији намештај за дом.
Скупљено је 239 круна прилога за отплату дуга за дом,
добивено од кр. зем. владе 109 круна за пчелињак и заузи-
мањем дра Жарка Миладиновића подељена задрузи припо-
моћ на 5 година 400 круна годишње из народних фондова.

Редовна скупштина за ову годину одржана је у Земуну
9. (22.) септембра где се у исто време требао одржати и II.
конгрес, али је одгођен због немилых септембарских догађаја
у Загребу, да се не би и овде размирице породиле на штету
ове корисне установе.

За председника изабран је др. Шевић, а да се даде
признање г. Ристеру, што је први у задругу као утемељач
ступио, четири године без икакве награде благајнички по-
сао обављао, доста потрошио својих новаца идући у Кар-
ловце ради обрачуна са власницима листа и највише труда
уложио око уређења баште и градње куће, изабран је за
потпредседника. Благајничке дужности примио се г. Бори-
воје Путник уз награду од 80 круна.

Када су г.г. Живановић и Маширевић покренули „Срп-
ски Пчелар“ почели су га издавати са почетком пчеларске
године са 1. октобром. Некоји су чланови слали чланарину
уредницима и власницима листа у Карловце, неки управи
задруге у Руму, једни 4 круне, други 6 круна. Кратко да
речем првих 5 година имао је благајник тешка посла само
са обрачунавањем са власницима листа а колико ли тек
непријатности кроз опомене неуредних чланова и обавеш-
тавања за коју је годину дужан, колико спада задрузи а
колико власницима листа.

Да се све то избегне, закључено је да се економска
година не почиње 1. октобра, него изравна са грађанском
и почиње са 1. јануаром. Годину 1902. требало је сада про-
дужити са 3 месеца и издати 3 броја листа више, што је
опет силна посла дало, да се многи обавести да за 1902.
годину има још 2 круне платити. Штампала се морала под-
мирити, а задруга је овде претрпела материјалне штете, али
коју не жали, само да може лакше и уредније водити рачун.

Да се ово питање још боље уреди одржана је 31. окт.
1902. одборска седница са уредницима и власницима листа
и закључено, да издавање и сву администрацију од 1. ја-
нуара 1903. преузме „Српска Пчеларска Задруга“ а г.г.
Живановића и Маширевића да задруга као власницима и
уредницима плаћа годишње 800 круна.

Са преузимањем администрације листа задруга је до-

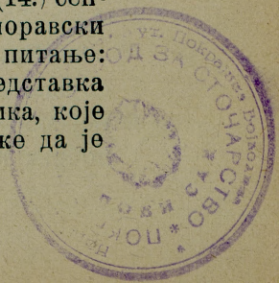
била материјално и морално осим тога што су отклоњене напред истакнуте неприлике. Чланарина и претплата изједначена је са 6 круна. Доста се дешавало још и у течају 1903. године, да су многи слали чланарину у Карловце, те је и то отклењено кад су уредници вратили дотичнима са напоменом да их пошаљу управи задруге у Руму. Ове, на име 1903. године одржана је V. редовна скупштина у Митровици 11. (24.) септембра заједно са конгресом српских и хрватских пчелара. У управу изабрала је исте особе које су 1902—3. биле, али је г. Путник на благајничкој дужности 1. јануара 1904. захвалио, не могавши овај тешки посао обављати.

На молбу одбора примио сам се и те дужности, али под уветом, да водим благајнички дневник на једноставан начин са рубриком примања и издавања, јер друкчије не умећ. Почетком дакле 1904. године спојена је служба тајника, благајника и експедирања листа у једној особи што је истина тешко, али је за нашу задругу нужно, јер није у том положају, као велико пчеларско друштво других народа, који имају своје чиновнике и који у једној канцеларији обављају ове дужности.

Будући се 1905. године навршила 30 годишњица рада Живановићева на пчеларству, закључио је управни одбор у седници 13. (26.) маја 1904. да се идуће године приреди изложба. Будући је то сам г. Живановић одбио да буде њему у част, будући је слаб одзив био а и будући је пре нашега закључка објавило пчеларско друштво у Осеку, да ће оно приредити изложбу, остављено је, да се изложба приреди ове 1908. године, кад задруга навршује 10 година свога опстанка и јер је било сигурна изгледа, да ће дотле своје материјално стање уредити. После одржане VI. скупштине у Шиду 9. (22.) септембра 1904. учинили су г.г. Јован Живановић и Иван Маширевић једну велику жртву „Српској Пчеларској Задрузи“, уступили су на име и власништво „Српскога Пчелара“ задрузу без икакве одштете. За уређивање листа задовољио се г. Живановић са скромном наградом од 400 круна а 200 круна за сараднике.

У години 1905. порадоло се енергичније да се укупи дужна чланарина из пређашњих година, те је укупљено 153 круне. Важнији каквих догађаја у раду задруге није у овој години било.

Скупштина овогодишња одржана је у Руми 1. (14.) септембра на којој је изабран за почаснога члана моравски пчелар Франтишек Адамец. Расправљано је важно питање: је ли пчела штеточиња у винограду и поднета представка влади, да узме у заштиту пчеларе против неприлика, које овде онде имају пчелари од виноградара, који држе да је

пчела штеточиња у винограду. Скупштина је једнодушно честитала г. Живановићу тридесетогодишњицу рада око пчеларства.

Приход у овој години био је 3941·10 К а расход 3281·31 круну. И за ову годину подмирио је штампарске трошкове за лист блаженопок. патријарах Георгије.

Године 1906. одржана је у Загребу земаљска господарска изложба на којој је добро заступљено било и пчеларство. С обзиром што је већ закључено било да задруга приреди изложбу 1908. није своје предмете на изложбу слала, него је позвала своје чланове, од којих је леп број учествовао и на изложби и на конгресу пчелара. На I. конгресу пчелара у краљевини Србији учествовала је задруга такођер. Приход ове године био је 3248·06 К а расход 2536·96 К.

У Години 1907. ограда је привременом дрвеном оградом пчелињак против ветра док не израсте ограда од оморика и преудешен простор пред домом, да је у томе простору само украсно дрвеће и грмови а воћке око пчелињака за домом. Направљено је 16 нових Живановићевих американки да се у течају ове и идуће године напуне. Приход ове године био је 3147·34 К а расход 2576·26 круна.

Главна скупштина одржана је у Руми 29. септ. (11. окт.) на којој је коначно закључено да се 1908. одржи изложба у Руми и поверено управи да се потруди што више, да изложба буде што вернија слика пчеларства у нашим крајевима.

Број чланова креће се ових последњих година кад изнад, кад испод 300.

Изнесох овде у главнијим потезима како се „Српска Пчеларска Задруга“ развијала и радила за 10 прошлих година и надам се, да ће објективан судија задовољан бити са напретком њеним.

Завршујем са жељом г. Јовану Живановићу, да дочека прославу и двадесетогодишњице „Српске Пчеларске Задруге“ и види у том добу остварену установу учитеља путника за пчеларство и фонд, из кога би се у свако доба за готов новац узимао мед од својих чланова.

Успомене из мојега ђаковања

Прође време од пуних 23 год. како сам се уписао као слушаалац карловачке богословије. Какове ме све успомене не подсећају на пријатно и мило ђаковање. Када се сетим добрих пријатеља и другова својих, са којима сам друговао

и делио свако добро и зло, тренутно се и данас у миљу топим, и суза ми од радости на очи навире. Беше то златно доба, а и разред наш беше добар. Осим предмета богословских, које смо савесно и марљиво изучавали, беше нас неколицина који смо особиту вољу добили на изучавање пчеларства, и то ми је баш најмилија успомена из мога ђаковања, о којој хоћу данас да пишем.

Одмах почетком шк год. 1885/6 чим сам се уписао у I. год. богословије, жеља ми је била, да се упознам са старијим својим друговима, који би ме упутили, како бих могао пчеларство научити, а имао сам другова још из гимназије, са којима сам у исти разред ишао, али када сам у богословију дошао, затекао сам их као старије другове, јер су исти с обзиром на оскудицу свештенства у нашим горњим крајевима са шест разреда гимназије у богословију ушли. То ми је баш добро дошло, јер ми лакше беше да се поред њих упознам са многима другим од мене старијим друговима. А познанство са старијима тражио сам ради тога, да ме старији другови науче пчеларити.

Прво ми познанство беше са Ђоком Михајловићем тада богословом IV. год. Бесмо један другом преко пута на стану. Прву американку видео сам у баштици г. Ауера, са којим је радио Ђока Михајловић. На моју молбу показао ми је мој друг цео унутарњи састав американке, а можете мислити како сам се зарадовао, када сам видео како мој друг слободно ради по кошници листајући оне оквире као какову књигу. Том згодом нисам могао много шта научити, упознао сам се са американком, пчелама и матицом, а друг ме је после прегледања кошница одвео у собу и ту ми је дао упутство како ћу моћи темељно пчеларство изучити.

У богословији нашој предавало се пчеларство за време зимског семестра, као предмет не облигатан, али ко је похађао пчеларство могао је и оцену добити по положеном испиту у богословској сведоци, а предавања је држао наш најумнији пчелар професор Јован Живановић. Разабрао сам од својих другова, у које се време држе предавања из пчеларства. Рекоше ми сваке недеље пре каталога.

Прве недеље када је одређен био час из пчеларства први сам дошао у богословију, само да не бих шта пропу-

стио чути, али сам већ затекао у ходнику професора Ј. Живановића, који је имао обичај да дочека своје слушаоце, приказао сам му се и изјавио му жељу, да сам рад пчеларство да слушам. Моја жеља обрадовала је учитеља, што сам приметио на оном благом осмејку, који се преко усана превукао. Није потрајало дуго, али се већ почеше испупљати пчелари слушаоци, а међу њима опазих и друга совога Вељка Лукића, Новицу, а опазео сам да је Вељко у пчеларству добро верзиран, јер се са господ. професором Живановићем разговарао о пчеларству са пуно знања.

Када се искупило око 15 слушалаца, уђосмо у двораницу, у којој ћу чути прво предавање из пчеларства. Какова је радост испуњавала душу моју када сам слушао медене речи г. професора Ј. Живановића када нам је сладио прву лекцију „корист од пчеларења“. Немам довољно речи, да ту радост данас исказати могу. И данас ми је још у памети М. Перин из Чикага у задружним државама американским, који је начинио лађу, у коју је сместио 2000 кошница удешених по Верзонову начину. И данас још идеалишем за оном богатом флором украј реке Мисисипи. Особити утисак првог предавања учинило је разлагање о *моралној користи* пчеларења. Сваку сам речцу гутао, какова радост, дивота кад сине пролеће каква звука тада настаје и какав рад од пчела. Рад пчелин не може остати без утецаја, рече учитељ, на срце и душу пчелареву. Сви знаменити писци у пчеларству сагласни су у томе, да су све кованције ваљани и поштени људи. А како не би били ваљани, кад једнако гледају живи пример у неуморној пчели, која без престанка и без саяка дању ноћу ради, те тим и својега господара опомиље, на што га је премудри творац створио — на рад и делање и показује му у разноврсним радовима својим узвишењу мудрост божју. Пчеларство образује и благорођава вредне и мирне грађане. У породицама пчеларским влада слога и задовољство, те у истоме духу им се и деца однегују. Прво предавање завршио је учитељ наш са убедљивим разлосима да се пчеларити може и ради самог изучавања пчеларства.

Утисак прве лекције из пчеларства беше на мене силан, размисљао сам дуго код куће из својих бележака о

пчеларству, које нам доноси материјалне, моралне и научне користи. Доста ми беше прво предавање, да сам се сасвим занео за милом вредном и корисном пчелом. Једва сам могао дочекати другу недељу да опет нешто чујем ново из пчеларства. Предавања су текла редом, теорија из пчеларства довршена беше до пролећа, а чим је пролеће грануло ми смо се разишли по пчелињаку учитеља нашега као вредне пчеле по пролетњем цвету, да своје теоретично знање применимо на праксу. Ту су моји старији другови радили са потпуним разумевањем прве пролетње радове око кошница, а ја сам им помагао, колико сам могао и знао. Највише сам од помоћи био, што сам спочетка неуморно носио пуне оквира меда и истресалку окретао. Тако сам завршио прву годину свога пчеларења у богословији. Дошло је време одмора, те сам и ја кући својој отишао.

Друге године дозвољено ми беше да самостално могу радити око кошница, разуме се да је та самосталност дотле важила, док нешто не загне, али ту је учитељ наш вазда с нама, те кад је требало у невољи се нашао. Сећам се живо да ми је прва радња у пракси била безматичење кошница. Тада смо безматичили кошнице пред главну пашу, да пчеле што више меда навуку. Тај посао сасвим је добро довао почетницима, учили смо се слободно око пчела радити, привикавали се на убоде пчелиње, јер се безматичило када у кошницама највише пчела има, а опасности није било да ћемо штете нанети, ако баш и нехотице матицу изгубимо. Од својих другова, који су тада уз мене радили на пчелињаку ради миле успомене споменућу оне, који су са уживањем редовно на пчелињак долазили а то су: Марко Шаула, који ће се и данас сетити прве жаоке што сам му на врат метнуо, јер га дотле никада пчела убола није, Васа Теофановић, Васа Стојадиновић, Никола Мајсторовић, Милутин Гавриловић, Милан Стоја, од млађих Владимир Дујих, Никола Ерцеговац, Андрија Зобеница, Јоаким Сувајцић, Стојан Савић.

Двапут и трипут недељно одлазио сам на пчелињак у Матеј, обично после ручка охмах, некад пешке а више на колима, а задржавао сам се до 5 сахата. Тада сам се кући враћао, јер сам на часу појања морао бити. Од свију радњи

на пчеличаку најмилији ми је био посао истресање меда. И данас су ми живо у памети неки доживљаји. Радосно се сећам како је пчелињи отров силно деловао на неке другове почетнике. Јоакиму Сувајдићу спочетка оба се ока затворе још на пчелињаку, ако га је пчела за лице убола, те кубуре до куће. Стојан Савић од првога убода добио је несвестицу и повраћање. Једино смо се дивили Милану Стоји, што му ништа није могло наудити, чак ни мед није на њега неповољно утицао ни онда, када га је кашиком гутао. Сваку такову и слично томе незгоду са пуно шале и хумора пропраћао је наш омиљени учитељ Јован Живановић. Тако смо ми своје ђаковање проводили, преко лета радио сам на пчелињаку а преко зиме писао сам почетне чланке из пчеларства у „Школском листу“ и „Домаћем листу“ што су излазили у Сомбору, јер тада не имадосмо стручна пчеларскога листа.

Срећно, весело и безбрижно доба, а још слађе су миле успомене данас. Позван од главног уредника „Срп. Пчелара“ да напишем прикладан чланак за јубиларни бр. „Срп. Пчелара“, који ће да поздрави пчеларску изложбу у Руми, изабрао сам ове успомене из најмилијега доба свога, да их јавности предам и да изрази дам вечитој захвалности учитељу своме Јовану Живановићу, што ме је пчеларити научио. Највећа награда учитељу нашем нека буде то, што су ученици његови прави расадници науке његове из пчеларства у народу српском. Ученици твоји, поштовани учитељу наш, са вечитом захвалношћу обвезани су данас да ти по сто пута хвала кажу.

Васа Латинкић,
парох у Јаску.

Мора ли вештачко саће бити танко?

Данас није рационалан пчелар, који не пчелари са вештачким саћем. Чим имаш више од пет кошница, мораш имати своју справу за прављење вештачког саћа. С мањим бројем кошница може се некако још крпарити, куповати, узајмљивати вештачко саће и т. д.

Главни је увет за успешно пчеларење имати доста саћа. Кад наступи бујна паша, пчеле имају где истоварити свој товар, ако има пчелар доста саћа. А ако им даје онда почетке, да саме зидају, оне ће извести трутовско саће, а матица ће га одмах залећи, па ћеш имати место меда — трутова.

Ричеова дакле справа за прављење вештачког саћа потребна је напредном пчелару исто тако, као и истресаљка. И сваки пчелар треба да зна лепо лити саће.

Истакли смо у натпису питање: да ли мора вештачко саће бити танко? — Знам како сам се мучио, док нисам научио правити саће танко као папир. Па шта сам пута леп сат поново бацао у восак, да се претопи, јер ми је био предебео. Праксом сам пак дошао до новог искуства, па га изнашам друговима пчеларима, да пробају и они, јер о томе нисам нигде ништа ни читао ни чуо.

Приметио сам наиме: да дебео вештачки сат саме пчеле истање. То сам приметио по два знака. Прво: средина сваког вештачког сата је у кошници, кад га пчеле извуку танка, скоро провидна. То је несумњив знак, да су га пчеле истаниле. Занимало ме је даље, куда употребе пчеле онај истругани восак, па сам се осведочио, да њим извуку ћелице. То сам видео по томе, што је многи изграђен вештачки сат сасвим жут као и његов средњи зид, — знак да су те ћелице изграђене од оног воска, што су га пчеле са средње да кажем састругале или извукле. А неки је опет сат (ћелице) сасвим бео као код природног младог саћа. То је знак, да је вештачки сат био танак, па пчеленису могле од њега ништа откинути за ћелице, него су за ћелије правиле саме восак.

И ја сам зато увео у праксу своју дебље саће и мислим да имам од тог ове користи:

1. На тај начин ја пружам пчелама уједно и воска за ћелице и имам лепо изграђено саће. На приговор, који би се могао ставити, да пчеле дангубе много око стругања вештачког сата, могао бих одговорити, да можда мање дангубе него кад саме произвађају восак. А ни Zehnkilogramm theorie* — e

* т. ј мишљење, да пчеле требају 10 kg. меда, да изграде један kg. саћа.

није сасвим изгубила важност, јер је ван сваке сумње, да пчеле за произвађање воска поред цветног прашка требају и меда, ако ни за што друго, а оно бар га много више једу да произвађају ону велику топлину, при којој избија из њих восак као зној. Кад им дам воска, требају наравно мање меда за извлачење вештачког саћа, него кад саме праве восак за тај посао.

2. Друга је корист, што се при прављењу вештачког саћа не дангуби. Ако је плоча испала танка, добро је, ако је дебља опет је добро, — не мора се претапати.

3. А трећа и најглавнија корист од таквог дебљег вештачког саћа је та, да сам ја с њим на свом пчелињаку сасвим избацио Ханеманову решетку. Рад с том решетком био ми је увек досадан. Често кошница набрекне, па с великом муком иде унутра или напоље оквир с решетком. А ако се решетка меће без оквира, као што сам видео на неким пчелињацима, онда се искриви, па опет није добро. Овако за време паше метнем у американку остраг (према вратима) четири до пет празних оквира или оквира са зрелим леглом, које ће за дан за два изићи. То је саће одређено за мед. После тога метнем један вештачки сат од тих дебљих, а ако ћу да сам сасвим сигуран, онда метнем (ако је јака паша) и два вештачка сата један до другог. Тим сам саћем сад као решетком оделио плодиште од медишта, јер пчеле тек после неколико дана извуку ћелице на вештачком саћу. Дотле су они стражњи празни оквири пуни меда, јер матица не иде преко вештачког сата, да њих залеже. Плодиште је уз то доста велико: има на десетак оквира (ја правим кошнице нешто дуже: за 17—18 оквира, па ми је то увек пуно оквирима и пчелама). Тако сам место Ханеманове решетке добио изграђена два пчелиња сата, а нисам се мучио. Ако је вештачко саће нешто дебље, тим боље, душе ће вршити улогу Ханеманове решетке, јер после требају нешто више времена да га истање и извуку. Док матица дође до њега, да га залеже, дотле је стражње саће пуно меда. А то сам приметио и при средњој паши.

Ја држим дакле, да није потребно претапати дебље саће нити га истањивати (као што се ради на машину на ваљке, кад се прави саће увелико, за трговину; ту машина

репсује саће, па буде танко), него да се може баш то дебље саће корисно употребити.

Молим браћу пчеларе, да пробају и да се сами осведоче.

Александар Живановић.

*Осведочење
у м. а.*

Пчеларски календар.

Септембар.

Биљка све већма сазрева. Цвет јој прелази, а нектара је у њему све мање, па зато га пчела све мање облеће. Где има старачца и хељде, ту још донекле траје паша а са њоме и живот на пчелињаку, а где ових биљака нема тамо влада мртвило на пчелињацима. Тако је већином у виноградским крајевима. Тамо крај силних виногради, умиру пчеле од глади ако је година била рђава а пчелар се није побринуо за своје пчеле. Чудновато је да поред свега тога многи виноградари оптужују пчелу да је виноградака штеточиња. Та да пчела има од грожђа користи, у виноградским крајевима не би нигда могло бити рђаве године. Тамо би сада морале истресајке већма зврјати него виноградске ветрењаче.

До половине овога месеца треба да је пчелар сасвим са прихрањивањем готов, зашто? Казали смо у месецу августу.

Сада се преносе кошнице кући на зимњи пчелињак. Лета треба држати стешњена, јер сада туђице, зоље, стршљени и лептир курјак срљају у кошнице.

До краја овога месеца треба да су сви послови у кошницама посвршавани и да престане свако отклапање и отварање кошница, да пчеле могу што боље заклопац лемом улепити. Чије кошнице имају добре матице, јака друштва и доста меда, тај нема нужде да више отвара своје кошнице. Догод пчеле иду на појила, треба да има у њима чисте воде. — Празно залишно саће треба одмах чим се извади из кошница насумпорисати а не чекати да се ометиљи.

Б. Коларовић.

О спаривању матица са трутовима.

У Бечу у пчеларској школи био је славни америкачки пчелар Е. Л. Прат из Смартхморе и том је приликом држао предавање о спаривању матица. Прат има хиљаду кошничница за запањање матица, а има и велики дар за посматрање, те му се тијем пружала прилика, да сазна више о спаривању матица. О овом предавању написао је

кратку биљешку Алоис Алфонзус, уредник Bienen Vater-a. Прат каже да матица између петог и десетог дана, како се излегла, излијеће на спаривање. Кад излеги на спаривање, онда двадесет и више трутова појуре за њом борећи се међу собом тако, да многи у борби нападају на земљу. Који су најснажнији, ти дакле јуре и даље за матицом. Међутим се прикључе и други трутови, те опет почне борба међу њима, док не испадне којем особито јаком труту, да се с матицом не спари.

Матице не леге тако високо као што се уопће мисли. Ако на пчелињаку има много трутова, онда матина не лети врло високо, јер трутови појуре одмах за њом. Ово је Прат посматрао кад је облачно, јер онда је могао прилично високо распознати трутове и матицу. У мјесецу септембру и октобру догађало се чешће, да је Прат акат спаривања гледао гдје се збива врло ниско пред очима његовим. Али кад врло мало има трутова, онда магиц мора врло високо и врло далеко да лети, док дђе до спаривања.

Послије свршенога акта спаривања у ваздуху спусти се матица с трутом на земљу, отргне се од трута и трутовски орган остане у њој.

Прат је био тако срећан, да је матицу с струтом у спаривању ухватио руком, кад су лебдјели над његовом главом. Пошло му је за руком, да је ухватио трута, који је изгубио свој орган послје спаривања. Тај је трут живио још нег сахата. Тијем пада оно мишљење, да трут кад се спари с матицом и кад му орган за спаривање отпадне, у том моменту одмах и умре. То се отуда мисли, што кад трута стиснеш за стражњи труп, одмах му орган за спаривање искочи и одмах тада умре. Прат пак мисли, да кад се трут за стражњи труп стисне, онда му искоче и други важни дијелови из стражњег трупа, што доноси смрт за собом, а при акту спаривање искочи и отпадне само пенис spolним раздражењем, што доноси смрт тек послје неколико сахата. Ако је потпуно оплођавање извршено, онда пенис остаје у матици, док се не сасуши, па онда га пчеле извуку. Ако пак није оплођење потпуно извршено, онда пчеле одмах извуку пенис из матице и она послје једнога сахата излијеће наново на спаривање.

Напошњетку је Прат још нешто открио. Матица, која се спарила са нашим трутом и није се добро оплодила, те се по други пут спарила са талијанским трутом, леже прве године жуте талијанске пчеле, па послје бастарде друге године. Пчеларима се то чудно чини и не могу себи то да разјасне. Али мени је то сасвим јасно и разумљиво и оно, што каже Прат, мора стајати. Он каже, да се матица, која се спарила, па се и други пут спаривала, морала се и при првом спаривању нешто оплодити, што нам разјашњава, да је таква матица могла лећи двије расе, једну расу у једној временој перијоди, другу у другој временој перијоди.

Да се матица не мора врло високо у ваздуху спаривати извондим и ја из овога. Кад је добра година за ројење, ја сам за вријеме

ројидбе вишим пута опазио ово : На мојем су пчелињаку узвјек најмање двије стотине кошница американки, па кад је ројидба у јеку, могло се видјети како се трутови витлају са матицама. Као клупче или мали рој могао се видјети како се повисоко уздиже и спушта у ваздух. Кад се спусти тако ројче скоро до тебе, видиш, да су то сами трутови. Таквих ројчади виђао сам за вријеме ројидбе по двадесет око мојега пчелињака, гдје се витлају по ваздуху. Гдјекоје таково ројче од самвијех трутова у витлању горе доље у ваздуху напошљетку тресне о земљу, гдје сам видио и матицу ња земљи међу раштрканим трутовима. Даље моје посматрање не иде, али се из њега види, да су Пратова опажања истинита и тачна што се тиче даљине, у којој се спарују матице с трутовима.

Јов. Живановић.

Како ћемо најлакше ширити рационално пчеларење међу ратарима ?

Сви знамо, да наш ратар, коликогод је бистар, није склон новотаријама. Не можеш га шале наговорити, да нешто отпочне, што није дуже времена проматрао и о његовој се користи несумњиво уверио. Такав је у свему, а по готово у привреди. Повратимо наше мисли унутраг за 30—40 година и сетимо се, коликим се трудом и трошком онда обрађивала земља, нарочито окопавине, жетва итд. Истом, кад је наш ратар од досељеника запазно, како се неки радови могу обавити уз много мањи труд и трешак, него што их је он обављао, лакше се наканио, да и он употреби исти начин обрађивања и по својој природној бистрини брзо је достигао своје напредније суседе. Тако је исто, ако не још и горе са пчеларењем. Док се наш ратар не увери, док потанко не разабере, какове ће користи имати од рационалнога пчеларења, дотле све забадава. Не помаже ту ни саветовање, ни читање, а богме ни путник учитељ са својим предавањима. Овако је са нашим ратарима, али има и интелигентнијих чланова нашега друштва, који би се овамо могли убројити.

Па може ли се рационално пчеларење ширити међу нашим ратарима ?

Може и те како, само им треба завирити у душу, треба их познати, а ко то може, тај ће већ наћи пута и начина, да постигне оно, за чим тежи.

Не смео почети са скупиштинама и дугачким предавањима. У колико би на тај начин испочетка и постигли успех, утолико би, чим би се даље ишло, успех бивао све мањи. На скупиштини би било и таквих људи, који би својим мудровањем кварили вољу и оној неколицини, који би се одушевили предавањем и добили вољу за рационално пчеларење.

Из обзира прежа напред истакнутим особинама нашера ратара треба почети обратно.

Ако у селу има иоле вешт, рационалан пчелар, он ће то моћи боље извести, него макакав путник учитељ. Моћи ће боље зато, јер је путник учитељ у селу пар часова и моћи ће га код предавања само интелигентнији и вештији пчелар пратити, докле почетник или непчелар ратар имаће врло малу или управо никакову корист од таког предавања. Домаћи пчелар, коме је стало да помогне своје народу у економском подизању и да га упуту у рационално пчеларење, рекао сам, треба почети обратно. Сваком згодом треба да на пчелињаку ради пред ратарима. Том ће приликом одмах запазити, које људе занима његов рад, па треба да је увек приправан на свако питање, лепо, разговодно одговорити и све им, што желе, чим једноставније показати. Нека му не буде тешко ни који сат с медом извадити, истрести, процедити и у уску бочицу улити, јер је у такој бочици мед много прозирнији и лепши, те изгледа као најфинији зејтин. Када се о берби доста меда истресе, не треба пропустити прилику, а да се не покаже онима, за које смо опазили, да их занима рационално пчеларење. Таки ће поступак толико одушевити дотичнога ратара да ће зацело почети пчеларити са покретним саћем. Но, није доста да у њему пробудимо вољу за рационално пчеларење, него му и после морамо бити на руци све дотле, док се у најважније радове не упуту. А кад се то постигне, истом онда добро ће му доћи добра пчеларска књижица, пчеларски лист, смишљено практично предавање итд.

Када смо на овај начин добили једнога или два пчелара ратара, онда смо сигурни, да ће их сваке године бити све више. Они ће сами бити најбољи проповедници рационалнога пчеларења. Према њима ратар има више поверења и лакше ће се за њима повести. Биће и таквих ратара, који ће на своју руку, без упуте правити кошнице, стресати рој итд., али ти обично направе овеће погрешке, које би их могле одбити од рационалнога пчеларења. Ако сазнамо зато, или нам се какав пчелар дође потужити на свој неуспех, треба му сместа притећи у помоћ и тачно га упутити, зашто су те погрешке настале. Но та упута не сме имати у себи ни најмање прикора, јер тај нас са нашим савјетом више не жели код себе видети.

На овај начин основано је у једном малом селу од 900 душа у пар година око 12 пчелињака са покретним саћем. Од тога је било 5/6 ратарских. Не знам, колико данас имају пчелињака, ал ми један пчелар јавља, да сада сви имају 180 комада Живановићевих американки. За овако ширење рационалнога пчеларења међу ратаре требао би у сваком селу бар један вешт пчелар. Не можемо га имати у сваком селу, али их имамо у многим селима простране српске митрополије, на чему нека је хвала оцу српскога пчеларења г. проф. Јовану Живаовићу, који је што непосредним, што посредним својим неуморним радом спремно лезу чету врних пчелара. Хвала и „Српској Пчеларској Задрузи у Руми“, што је за свога десетогодишњег кориснога рада знатан дио те чете окупила у своје коло, да заједничким

радом, братским договором и међусобним усавршавањем може што успешније ширити рационално пчеларење међу српским народом, нарочито међу ратарским сталезем.

Симо Вуксан.

Пабирци.*

— У Биограду је умро учитељ Евгеније Вучић, родом из Бачкога Мартоноша и завјештао Привредникуву шегртском фонду 2000 круна. Слава му!

— Нове српске земљорадничке задруге основане и од суда потврђене у *Србу* (личкокрбавска жупанија), у *Угриновцима* (сријемска жупанија), у *Бришаници* (беловарскокрижевачка жупанија), у *Градишту* (пожешка жупанија), у *Дечу* (сријемска жупанија).

— Да ли су отровни цвјетови шткодљиви пчелама? Мисли се, да вртоглавица долази од нектара њеких биљака. Њеки пчелар је покушао, ла сабере нектара из отровних биљака. Тако је накупио нектара из царске круне, из мразове сестрице и из духана. Тијем је нектаром напунио један дно од сата, па је у кошницу са тијем сатом пустио матицу са двадесет пчела. Те су пчеле са матицом живјеле три дана од тога нектара и није тај пчелар ништа опазно, да је тај нектар шткодно тијем пчелама и матици. Послије је још медом хранио те пчеле с матицом још два дана и иачинно од те матице вјештачки рој, који је лијепо напредовао. Даље је исти пчелар покушао, да се увјери, да ли јаки мирис од цвјетова утјече на пчеле. Он је напунио суд цвјетовима од липе, руже, јасмина, зове, па га подметнуо под пробушен патос од кошнице. Силовит је мирис улазио у кошницу неколико дана, али се на пчелама није опазило ништа. Дакле нити некмар из отровних биљака нити силовити мирис не утјече шткодљиво на пчеле.

— У Јапану од њеколико година има пчеларска школа и то у главном граду Токјо. Тако има и велики број задруга, које као и код нас раде на рационалном пчеларењу. Пчеларску школу највише походе дјевојке. Сваки курс траје три мјесеца, и на свршетку се држе испити. Курзисте добивају у по цијене пчеларске сираве и добре матице. Јананци имају и двије књиге о пчеларству, које је саставио Авајаген. Књиге имају наслове: „Пчела“ и „Вечерње приповијетке о пчеларству“ и израђене су по Европским књигама о пчеларству.

△ Када је г. 1891. у Бел. Радинцима, торањ поново покриван бакром, нађено је у врху торња под самом јабуком доста пчелињег саћа. Мада је саће било јако старо, није било ни мало метљаво. Ваљда метљева лептирица не леги тако високо.

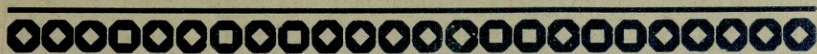
△ Готово у свима пчеларским књигама пише, да је пчела пренесена у Австралију тек год. 1862. Dr. Репен каже, да се та

* Под знаком — сабира пабирке уредник „Српскога Пчелара“, а под знаком △ Ђорђе Коларовић.

погрешка провлачила толико година по пчеларским књигама. На основу неких старих новина, као: „London's Gardener's Magazine“ и „True Colonist“ доказује, да су пчеле 1830. г. већ пренесене у Австралију, па и пре тога времена, јер у истим новинама стоји, да су пчеле пренашане више пута у Австралију, али су пчеле остављале кошнице и бегале у шуме. Према томе Dr. Репен држи, да су пчеле већ око г. 1820 пренашане у Австралију. — Године 1862. пренесена је у Австралију први пут талијанска пчела, па се од то доба та година провлачила по пчеларским књигама, као да је те године уопће први пут пренесена пчела у Австралију.

△ Пчелар U Peters доказује да трутови, које излегу назовиматице, не могу се мерити са трутовима од праве оплођене матице. Јер, назовиматице нису праве матице, а и друштва у таким кошницама будући нису нормална него обично мадаксала, не могу продуковати млеч, као јака друштва, а без тога не могу ни трутови бити снажни, као они у јаким нормалним кошницама.

О Г Л А С

Господа пчелари који желе на изложбу
у Руму послати меда, нека се ради
флаша обратe за илустрован ценовник од
Stözles Söhne Aktiengesellschaft
in Budapest.

где могу по вољи добити лепих флашица
за мед.

УПРАВА СРП. ПЧЕЛ. ЗАДРУГЕ.

За све што се тиче администрације од 1. јануара 1903. треба се обраћати на „Српску пчеларску задругу у Руми“. Рукописе, књиге и листове у замену и друго што се тиче уредништва, треба шилати на: Уредништво „СРПСКОГА ПЧЕЛАРА“ у Карловце.

Власник и издавалац Српска Пчеларска задруга у Руми.

Штампа Српске Манастирске Штампарије. 103. 14./V III. 1908.